

UMJEĆE LJUBAVI PREMA BOGU

Piše: O. John H.Hampsch, C.M.F.

Kad su roditelji otkrili kako njihov petogodišnji sin ima problema s vidom, odveli su ga liječniku na pregled, a potom su nabavili odgovarajuće naočale. Međutim, uznemirili su se kad su zapazili da ih on drži na vrhu nosa, i da gleda preko ruba naočala. “Zašto ih ne nosiš kako treba i ne gledaš kroz stakla, a ne iznad njih?”, pitao ga je otac.

“Zato,” odgovorio je dječak, “što su ove naočale vrlo lijepe i pomažu mi da vidim puno bolje pa ih ne želim iznositi.” Za nas je normalno očekivati da ljudi koriste darove koje im darujemo. To je općenito ljudsko očekivanje.

Ali to je i Božje očekivanje. Bog, koji sve nas obilato daruje, očekuje od nas da njegove darove koristimo s poštovanjem. Ushićeno govoreći o Božjem najvećem daru, sveti je Augustin formulirao svoju čuvenu šalu: “Postoji samo jedno što Gospodin ne zna. Ne zna kao nam je mogao dati dar veći od sebe.” Ali kako ćemo mi “upotrijebiti” taj krajnji Dar, Boga samog?

Ljubljani učenik odgovara na to pitanje, premda zagonetno: “I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu” (1 Iv 4,16). Tako “upotrebljavati” taj Dar jednostavno znači “boraviti u” ili “živjeti u” Božjoj ljubavi.

Isus je vješto pokazao prvom papi da nije postojano “živio u ljubavi” (a sama ta fraza zahtijeva postojanost). Petar je proživio prorečeno trostruko nijekanje ljubavi tijekom Isusove sudski optužbe time što ga je tri puta zatajio prije nego što je pijetao zakukurikao. Poslije se to samom Petru vratilo poput bumeranga kad se suočio s trostrukim ispitivanjem uskrslog Isusa: “LJUBIŠ LI ME?” (Iv 21, 15-17). Kad je iz Petra izvukao triput potvrdni odgovor, Isus je iscijelio njegov trostruki ponižavajući propust u iskazivanju ljubavi. Poniznost može iscijeliti poniženje, kao što nas podsjeća sv. Bernard iz Clairvauxsa. Tako je Isus suptilno naveo Petra da tri put iskaže svoju poniznost. Prvo: Isus se obratio Petru njegovim osobnim imenom (Šimune Ivanov) naglašavajući njegovo skromno porijeklo, da bi pokazao kako on ne bi bio ništa bez tog Isusa kojeg je zatajio.

Drugo: unatoč tome što je Isusa sreo osobno nakon uskrsnuća (usp. 1 Kor 15,5), još mu je uvijek trebao javni izazov u prisutnosti drugih jer je u oholosti sebe postavio iznad drugih: “Ako se i svi sablazne, ja neću” (Mk 14,29). Zato je logično da ga je Isus prvo upitao: “LJUBIŠ LI ME VIŠE NEGO OVI?”

I na koncu je Petar bio ponizan (“ražalošćen” kao što kaže sedamnaesti redak) jer mu Isus to pitanje nije postavio jedanput nego triput. Za ovog, donedavna uzvišenog Kristova vikara, ta je lekcija bila bolna. Naučio je da ljubav koja nije ponizan nije istinska ljubav.

PONIZNOST – PROVJERA LJUBAVI “VATROM”

Za svakog od nas poniznost je prva ali ne i jedina lekcija umijeća kako ljubiti Boga. Poput Petra možda treba da se i duže pozabavimo tom prvom lekcijom, nastojeći u svoju ljubav ucijepiti poniznost: “Gospodine, s tobom sam spreman i u tamnicu i u smrt” (Lk 22,33).

Apostol nije uspio živjeti prema svom hvalisanju, premda mu je kasnije Isus nagovijestio da će umrijeti mučeničkom smrću (usp. Iv 21,19). Češće pomislimo kako će nam naša ljubav prema Bogu biti oslonac u nadolazećim posljednjim vremenima, kad ćemo možda biti suočeni sa sličnom prijetnjom utamničenja ili smrti kao što je to prorekao Isus: “Jer su to dani odmazde...jer bit će jad velik...i gnjev nad ovim narodom. Padat će od oštrice mača, odvodit će ih kao roblje” (Lk 21, 22-24).

Je li moguće da naše samopouzdanje vjernost ljubavi nije ništa drugo do oholosti? Je li naša vjerom ukorijenjena ljubav prema Bogu dovoljno posebna da se može suočiti s nadolazećim kušnjama najveće katastrofe čovječanstva? “Razmahat će se bezakonje i ohladnjeti ljubav mnogih,” upozorava Isus (Mt 24, 12). Hoćemo li tim “mnogima” pripadati i mi? jedini način da spriječimo tu tragediju jest da ponizno slijedimo Isusova “pravila pripreme” za njegov dolazak: “Stoga budni budite i u svako doba molite da uzmognete umaći svemu tomu što se ima zbiti i stati pred Sina Čovječjega” (Lk 21, 36). On nas je naučio kako moliti za ovo, što je dio Gospodnje molitve. “Ne uvedi nas u napast” (Mt 6, 13). Svaki žarki “Očenaš” čini našu ljubav poniznom i zaštitničkom.

Još jedan način kako sačuvati svoju ljubav da se ne ohladi jest da nam je uvijek na umu njezina zaštitnička snaga, što se naglašava u psalmima: “Štiti ih i nek se vesele u tebi koji ljube ime tvoje” (Ps 5, 12). “Jahve štiti one koji njega ljube, a zlotvore sve će zatrti” (Ps 145, 20). “Izbavit ću ga jer me ljubi; kaže Gospodin; zakrilit ga jer poznaje ime moje; ja ću ga uslišati, s njim ću biti u nevolji, spasit ću ga i proslaviti” (Ps 91, 14-15).

LJUBAV JE NEŠTO VIŠESTRUKO VELIČANSTVENO

Potrebno je nešto dodatnih informacija da bi se razumio zagonetno dijalog između Petra i Isusa u tom događaju zabilježenom u Iv 21. Izgleda kao da se koriste različitim jezikom, kao da svaki koristi različite riječi za “ljubav”.

U Novom zavjetu na grčkom jeziku postoji nekoliko riječi za ljubav, a svaka ima vlastitu suoznaku. Riječ *phileo* bila je uobičajena riječ koja je označavala vrstu ljubavi kao nježan, topao “osjećaj” koji bi se najbolje mogao opisati kao “bratska ljubav” ili ljubav bliskih prijatelja. Prije nego što je Crkva zrelije shvatilo Isusova učenja o ljubavi – a to je prije Pedesetnice – ta vrsta ljubavi *phileo* bila je najuzvišenija poznate ljudska ljubav. Bila je duboka ljubav – dovoljno duboka da podrazumijeva i spremnost umrijeti za prijatelja.

Ali ljubav koju je Isus naučavao (koristeći svoj materinski jezik – aramejski) ima karakteristike koje transcendiraju čak i tu prekrasnu ljubav – *phileo*. Tako je druga grčka riječ za ljubav – *agape* – bila prihvaćena od ranih pisaca Svetog pisma za uporabu Novom zavjetu, obogaćena uzvišenijim suoznakama nego što ih je uživala u sekularnom govoru i pismu. Počela se upotrebljavati za opisivanje vrste Božje ljubavi – Boga “koji je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca” (Iv 3, 16). Ona je podrazumijevala čak nešto više od spremnosti da se umre za prijatelja. Podrazumijevala je čak i spremnost da se umre za neprijatelja. Bila je to velikodušna žrtvena kristovska ljubav koju Pavao opisuje kao spremnost da se umre za nemoćne, za bezbožnike, za grešnike i neprijatelje (usp. Rim 5, 6-10). Petar i drugi učenici nisu poznavali tu vrstu ljubavi u vrijeme kad su se susreli sa Isusom nakon njegova uskrsnuća. Zašto? Zato jer je takva *agape* – ljubav plod Duha (usp. Gal 5,22) i Božja vlastita ljubav “razlivena u srcima našim po Duhu Svetom” (Rim 5, 5), zahtijevala pentekostalni izljev tog Duha koji još “ne bijaše došao” (usp. Iv 7, 39).

To objašnjava zašto u grčkom prijevodu Ivanova evanđelja, u dijalogu o ljubavi između Isusa i Petra, Isus koristi riječ agape u prva dva pitanja, ali Petar sva tri puta odgovara riječju phileo. Isus pita: "Ljubiš (agapas) li me?" A Petar odgovara: "Da, Gospodine, ti znaš da te volim (phileo)." Na koncu se Isus prilagođava Petrovom ograničenom razumijevanju ljubavi, pa ga pita: "Voliš li me makar to bila i manje vrijedna ljubav?"

Mnogi od nas, koji se uljuljkuju u misao "Bog me voli onakvog kakav jesam", trebaju čuti Božji duhoviti odgovor: "Da, ali je te ljubim toliko da bih te ostavio onakvim kakav jesi." Preko "agape" bockanja, Isus se trudio izdići Petra iz stanja "kakav je bio" bliže nalogu "Budite savršeni". To je tipičan primjer Kristova načina blagog "gurkanja" svojih sljedbenika prema višim idealima.

Ponovno je na redu okrutno samoprocjenjivanje. Je li itko od nas kadar reći da uistinu slušamo temeljnu Božju zapovijed (a ne puki savjet): Zato ljubi Jahvu, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom! Riječi ove što ti ih danas naređujem neka ti se urežu u srce. Napominji ih svojim sinovima. Govori im o njima kad sjediš u svojoj kući i kad ideš putem; kad liježeš i kad ustaješ" (Pz 6, 5-5). Isus je potvrdio da je ljubiti Boga prva i najveća zapovijed za ljudska stvorenja (Mt 22, 38). Kao i sa zapovijedi: "Budite savršeni", potpuno ljubav cilj je kojem treba da Težimo, bivajući svjesni da ona nikad nije u potpunosti dostižna. Ali naše razmišljanju: "dovoljno sam dobar" sabotira svaku težnju da dosegemo tu normu.

Po čemu znamo Težimo li uistinu postići tu normu? Božja sveta riječ jasno, često čvrsto i bez okolišanja, odgovara na taj upit: Ljubav Božja nije nužno neki "nejasan, topao osjećaj", premda neke mistične duše ona može podrazumijevati dubinu emocija koja doseže ekstazu. Naša ljubav prema Bogu u biti je beskompromisna poslušnost Božjoj volji i zakonima. "Jer ljubav je Božja ovo," kaže Ivan, "zapovijedi njegove čuvati" (1 Iv 5, 3). S istim naglaskom, to kaže Isus na drugi način: "Neću u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine! , nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima (Mt 7, 21).

Božja volja uključuje ne samo božanske zakone koje je formulirala njegova Crkva (kao što su zakoni protiv eutanazije, pobačaja i kontrole rađanja), nego i čisto ljudske zakone koje je utvrdila ta ista Crkva (npr. kanonski zakoni koji se tiču svećeničkog celibata, dana posta, dužnosti glede slavljenja svete mise nedjeljom i blagdanom, učestalosti ispovijedanja, primanja sv. pričesti, itd.). svetopisamska je osnova za poslušnost dokazivanja takve ljubavi opsežna. Isus npr. kaže: "Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire" (Lk 10,16). "... pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima; što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima" (Mt 16, 19 usp. 18, 18). Pavao zahtijeva poslušnost crkvenom autoritetu (1 Sol 5,12; 1 Tim 5,17; Heb 13, 7). Detaljan ispit savjesti u tim stvarima otkrit će jasno sliku koliko uistinu ljubimo Boga.

Naravno, Isus je kao Bogočovjek naša dodirna točka s Bogom kojeg Moramo ljubiti: "Nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Iv 14, 6). Isus je Petra pitao o njegovoj ljubavi prema Bogu kad ga je zapitao: "Ljubiš li me?" Dakle, slušati naredbe Isusove znači slušati naredbe Oca u Duhu: "Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ slušat će i Otac će moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega nastaniti. Tko mene ne ljubi, riječi mojih ne čuva... Duh Sveti koga će Otac poslati u moje ime, poučavat će vas u svemu i dozivati u pamet sve što vam ja rekoh" (Iv 14, 23-26). Pavao je podržao Solunjane u njihovoj poslušnosti dokazivanja ljubavi prema Bogu i Kristu: "A uzdamo se... da ćete vršiti ono što vam zapovijedamo. A Gospodin neka upravi srca vaša k ljubavi Božjoj i postojanosti Kristovoj (2 Sol 3, 4-5). Tako kad je naša

poslušnost Kristocentrična, ona je i teocentrična i odaje znak da je naša ljubav prema Bogu duboka i postojano.

MOĆ JEDNOG JEDINOŠĆA LJUBAVI

Koji je najveći pojedinačni čin koji čovjek može učiniti? Sveci i teolozi nam govore da je čin ljubavi prema Bogu najveće i najsavršenije djelo koje se može učiniti bilo na nebu, bilo na zemlji. Pojedinačni čin agape – ljubavi trenutačno donosi ili produbljuje začudno otajstvo sjedinjenja duše s Bogom (usp. Iv 14, 23). Čak i duša u smrtnom grijehu može trenutačno steći stanje milosti i ponovno uspostaviti nevinost po krštenju preko jednog jedinstvenog iskrenog čina ljubavi prema Bogu (po Crkvenom zakonu katolici moraju kasnije svećeniku ispovjediti svaki smrtni grijeh prije primanja sv. pričesti, premda se milost trenutačno uspostavlja). Jedan jedini čin ljubavi prema Bogu može odriješiti laki grijeh i nesavršenost duše, umanjiti nagomilane čistilišne patnje i ponovno uspostaviti svaku izgubljenu zaslugu. Ona ima zagovornu moć da izmami Božju milost koja će navesti grešnike da se obrate, ponekad tek u pokajanju na smrtnoj postelji. Može pomoći dušama u čistilištu. Može donijeti božanske utjehu bolesnima i donijeti s nebesa posebnu milost za svećenstvo, ispuniti ga snagom, rasvjetljenjem i gorljivošću.

Sv. Ivan od Križa podsjeća nas da je najmanji čin savršeni ljubavi prema Bogu djelotvorniji, hvalevredniji od svih drugih dobrih djela skupljenih zajedno, koja čovjek učini. Točno je da neki teolozi kažu kako je teško izvesti savršeni čin ljubavi prema Bogu, budući da on podrazumijeva potpuno odvajanje od grijeha i navika grijeha, dok se iskreno čezne sjединiti s Bogom kao najpoželjnijim od svih ciljeva. Pa čak, ako naša ljubav ne dosegne najsajjniji stupanj ljubavi, golema se moć oslobađa i neizmjerne se milosti stječu čak i relativno slabim činom ljubavi za Boga, izraženim preko jednostavno kratke molitve punog srca: “Bože moj, dobar si. Iskreno te volim!”

Lako iskazati takva čin ljubavi prema Bogu, bez obzira jesmo li u mnoštvu ljudi, ili sami u krevetu. Može se obaviti u sebi dok čekamo na semaforu, ili u dizalu, ili dok nas konobarica poslužuje u restoranu, ili za vrijeme televizijskih reklama. Bog je uvijek prisutan, sluša i čeka s tihom čežnjom na svaki izraz ljubavi dragocjene duše koja ga priznaje kao svoju neograničenu dobrotu. Nekima je možda lakše izraziti ljubav dok promatraju sliku Presvetog Srca Isusova, ili prekrasan zalazak sunca, ili dok miluju dijete, ili kućnog ljubimca s puno zahvalnosti, ili čak dok uživaju u tuširanju toplom vodom zahvaljujući Bogu što osigurava i takve pogodnosti.

Ljubav je vrlina tehnički zvana milosrđe, a vrlina duhovna “navika”. Svaka se navika može poboljšati povećanjem učestalosti i intenzivnosti svojih djela. Kao što nas sv. Toma Akvinski podsjeća: “Čovjek uči hodati hodanjem, govoriti govorenjem, ljubiti ljubljem.” S duboko ukorjenjenom navikom ljubavi, čovjek može odgovoriti na Isusov upit: “Ljubiš li me?” s bujicom djela božanske, tj. agape – ljubavi. I čineći to, reagiramo na Pavlov poticaj: “I molim za ovo: da ljubav vaša sve više i više raste” (Fil 1,9).

A jer je bio ponesen do trećeg neba (2 Kor 12, 2), Pavao je znao nešto o nagradi koju je Bog pripremio onima koji su ovladali umijećem ljubavi prema njemu. U svom naporu da opiše neopisivo, jednostavno je parafrazirao Izaijine riječi iz četvrtog retka šezdeset i četvrtog poglavlja:

“Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječe ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube” (1 Kor 2, 9).